

Oude Kerk, 28 maart 2024

Witte Donderdag

ds. Johan Meijer

---

gelezen: Exodus 12: 15-20, Johannes 13: 1-15, Johannes 14: 15-31

titel: verbeeldingen van het Laatste Avondmaal

Overdenking

*gemeente van onze Heer Jezus Christus,
lieve mensen van God*

Dertien jaar nadat deze Oude Kerk in 1482 gereedkwam, in het jaar 1495 begon de schilder Leonardo Da Vinci aan een schilderij dat wereldberoemd zou worden.

Het Laatste Avondmaal (in het Italiaans, Il Cenacolo of L'Ultima Cena) is een muurschildering van Leonardo da Vinci in opdracht van hertog Ludovico Sforza in de refter van het Santa Maria delle Grazie, een dominicaner klooster in Milaan.

Het is een afbeelding van een scène uit het Laatste Avondmaal van Jezus zoals beschreven in Johannes 13:21-26 waarin Jezus aankondigt dat een van zijn twaalf discipelen hem zal verraden. Het fresco is wereldwijd bekend en de opstelling is een iconografisch model. Omdat het niet kan worden verplaatst is het nooit in particulier bezit geweest.

Opvallend is de veelkleurigheid, opvallend is de dynamiek. Jezus is in het midden, de leerlingen zijn om hem heen, in vier groepjes van drie. Ze zijn in gesprek met elkaar. Het zou best kunnen dat ze net gehoord hebben dat Jezus gezegd heeft dat één van hen het verraad zou plegen.. Maar ik ben het toch niet?

De Azerbeidjaanse kunstenaar Raoef Mamedov, die geboren werd in 1956 baarde in 1998 veel opzien met een heel indrukwekkende foto die hij had gemaakt:

Het laatste Oordeel, gefotografeerd met mensen met het syndroom van Down. Mamedov gebruikte het schilderij van Da Vinci als uitgangspunt. Jezus in het midden, links en rechts twee groepen van zes leerlingen, die weer onderverdeeld in groepen van 3. Eigenlijk ontstaat er zo een vijfluik, met Jezus alleen in het midden. Net als bij Da Vinci is de tafel de verbinding, maar Mamedov laat niet de voeten zien en heeft de tafel veel soberder gemaakt. De ophef ontstond doordat hij mensen met syndroom van Down liet poseren. Wat werkte hij graag met ze samen, maar wat werden ze in zijn land aan de kant gezet en geminacht. Als Jezus die de zijde van de geminachten kiest, is het heel ontroerend om juist de geminachten centraal te stellen.

Een museum in Uden kocht het werk aan in 2022. De kunstenaar zou de eregast zijn, maar hij was kort daarvoor gevangen gezet, omdat hij geprotesteerd had tegen de Russische inval in Oekraïne, eerder dat jaar. Mamedov is overigens weer vrijgelaten.

Al een aantal weken is hier in de Oude Kerk de tentoonstelling van werken van Karel Leusink, waaronder een groot tweeluik: Het laatste Avondmaal.

Ook Karel heeft zich laten inspireren door het Laatste Oordeel van Da Vinci, maar hij heeft er zijn heel eigen invulling aan gegeven. Een opvallende overeenkomst met Da Vinci is dat we de voeten onder de tafel zien. De tafel zelf is gedekt met twee kleden, links een iets chiquer tafellinnen en rechts een soort tafelzeil, om te laten zien dat het verhaal van Jezus in heel uiteenlopende situaties thuis hoort.

Maar Jezus zelf...? Waar is Hij? Hij is er niet. Alleen de leerlingen zijn geschilderd. In een soort visoogperspectief, als was de ruimte een soort van Fundafoto. De figuren aan de randen zijn groter dan zij in het midden, groter en duidelijker geschilderd. Karel legt de nadruk op de diversiteit van mensen, de grootste figuur links een gangmaakster met gelakte tenen en een hondje aan haar voeten. Rechts een soort klassieke filosoof, er tussenin allerlei pluimage. Die veelkleurige mensenwereld vormt de gemeenschap van God, de Gemeenschap van God zet het verhaal van Jezus voort ook nadat Hij van hen gegaan is. Het zou een tafel van nu kunnen zijn, met ons daarom heen, heel uiteenlopende mensen, in al onze veelkleurigheid, voortlevend in de Geest van Christus die ons het delen en het dienen heeft voorgedaan.

Het schilderij heeft iets vrolijks door de kleurrijkheid, iets confronterends ook, want maak die veelkleurigheid maar eens waar in de praktijk. Ga er maar eens aanstaan om met zeer uiteenlopende mensen een gemeenschap te vormen. Een gemeente, een samenleving.

Toch is het appèl van Jezus om te blijven doen wat Hij voorgedaan heeft. Om elkaar de voeten te wassen, elkaar te dienen, elkaar gastvrijheid te verlenen. Elkaar het brood aan te reiken, elkaar de beker te gunnen en te schenken.

Voor zover we mochten denken dat er eenheid was bij die laatste maaltijd die Jezus met zijn leerlingen hield, niets is minder waar. Overigens was het niet zo maar een maaltijd, het was de avond dat de uittocht uit Egypte werd gevierd: de Seidermaaltijd, met al die smaken van

bitter lijden, zoute tranen, de zuurheid van het bestaan, maar ook de zoete schoonheid, alles bij elkaar. Alle smaken samen. Alle kleuren samen.

Het is een ideaal, het is geen werkelijkheid. We weten wat er ging gebeuren na die maaltijd. Er kwam verraad. De eenheid kreeg een lelijke barst.

Maar wat tijdens die maaltijd klonk, mag klinken over alle eeuwen heen als appèl aan ons allemaal: zoek de gemeenschap, respecteer de veelkleurigheid, respecteer de verschillen, respecteer ieder medemens, zoals Jezus dat meesterlijk heeft voorgedaan.

Amen